

Razmišljanja o predajanju ljubezni do glasbe in do doma izdelanih punčk iz blaga na predšolske otroke

Anka Krpan Skomina

OŠ Ivana Roba, Vrtec Šempeter
Andreja Gabrščka 1, 5290 Šempeter
pri Gorici

anka.krpan@gmail.com

Moj prvi živi spomin na glasbo, ki mi še danes vzbuja občutek radosti, občudovanja ali pravzaprav prve otroške zaljubljenosti, so rdeči nohti moje glasbene učiteljice, ki skupaj z nasmehom potrkavajo po črno-belih tipkah pianina v glasbeni učilnici. Moja, naša učiteljica Jožica. Vedno lepa, urejena, nasmejana. Tista, zaradi katere sem z veseljem ostala še eno uro po pouku in sprostila vse zavore ob petju.

Moja prva motivacija ni bilo zgolj veselje do petja, temveč oseba, ki me je ob tem vodila in spodbujala. In čeprav je zbor množica ljudi, sem imela občutek, da je učiteljica tam zaradi mene. Neprecenljiv občutek pripadnosti in zaželenosti v prav vsakem otroku.

Danes imam za sabo polnih 37 let dela v vrtcu. Množico otrok, množico glasbenih dejavnosti. Množico pesmic, tistih, ki jih znam še iz svojega otroštva, tistih, ki mi jih je prenesla še moja mama – tudi vzgojiteljica, še iz časov, ko je bila prva dama otroških pesmic gospa Mira Voglar njena vrstnica v srednji šoli in ko je dobrodušni gospod Janez Kuhar s harmoniko potoval med vrtci ter učil vzgojiteljice in otroke prepevati pesmice, katerih besedila smo še razmnoževali na ciklosilni stroj.

Kasneje sem imela to neizmerno srečo, da je bila Mira Voglar moja glasbena učiteljica na srednji vzgojiteljski šoli, da sem z njo usvajala prve glasbenodidaktične napotke, da sem skupaj s sošolci in sošolkami sodelovala pri snemanju glasbene pravljice v studiu RTV-ja.

Še danes jo vidim, kako nam s svojo pojavo kaže majcene in velike tone in kako nam pripoveduje, kako naj s toni osvajamo otroško dušo ...

Ljubezen do prepevanja imam v sebi. Rada jo delim z otroki. Pojem, ko sem vesela, ko sem jezna (takrat samo malo glasneje zapojem) in tudi ko sem žalostna. Izražanje čustev, razmišljanja ali preprostih dnevnih navodil otrokom preko petja je del mojega vsakdana.

Najbrž se tudi zaradi vseh teh močnih čustvenih doživetij ob glasbi, ki so me spremljala skozi vse življenje, še vedno vprašam: kako naj to prenesem otrokom, ki so danes tu pred mano, kako naj jim dam to radost?

Otroci, ki niso tisti, ki sem jih vzgojila lani, ki niso tisti, ki so prišli k pevskemu zboru zato, da bi peli in peli, ampak so otroci, ki so mi zaupani v varstvo in vzgojo ter prihajajo vsak iz svoje družine, vsak s svojim predznanjem in zanimanjem, taki, ki doma nikoli niso

slišali petja, in oni, ki imajo doma glasbene pedagoge in glasbene navdušence; taki, ki radi pojejo, in taki, ki godrnjajo, in taki, ki jim je še govor v izziv.

Minilo je že kar nekaj let, odkar sem se srečala z mamo Mojco (ko sem bila v vlogi vzgojiteljice njenemu sinu) – še eno glasbeno pedagoginjo z najvišjim moralnim, osebnim in čustvenim odnosom, z neizmerno predanostjo petju. Pred njenim znanjem sem se počutila velika dva centimetra ... Rada sem jo poslušala in gledala, kako čara in s svojo roko v dirigentski drži vleče čarobne zvoke iz vsakega, ki stoji pred njo.

Vedno znova me je spodbujala k izvajanju glasbenih dejavnosti, tudi ko sem previdno prevzela otroški zbor v vrtcu, ko sem glasbo predajala otrokom v njihovem vsakdanu.

»Ampak, Mojca, jaz še sedaj note berem tako, da si kažem s prstom, in se vsake stvari naučim, preden grem pred otroke ...«

»Ne skrbi za note, pojdi tja in poj, predaj jim ljubezen do petja!«

Če pravi tako Mojca, bo že nekaj na tem! To je bil zame čas, ko so se vprašaji spremenili v klicaj. Prav! Pa bom! To pa znam! Seveda se še vedno in vsak dan sprašujem, kako naj. Pa, saj so vendar pred mano vedno znova novi otroci!

K sreči je moja življenjsko pot prekrizala naša Inge. Prepričana sem, da bi moral vsak vzgojitelj vsaj enkrat stopiti pred njo in se okužiti. Z radostjo, z njenim nasmehom, ljubeznijo in neizmernim spoštovanjem do vzgojiteljskega poklica, do nam zaupanih otrok.

S tem spoštovanjem, ki nam ga v strokovni in širši javnosti še vedno primanjkuje, saj je mnenje, da v vrtcu pazimo na otroke, prepevamo in se igramo, na žalost preveč prisotno.

Ker je prepogosto zanemarjen ves tisti del zavedanja, da se v predšolskem obdobju nastavlja nova osebnost, nova skupnost mladih ljudi, da se ravno tukaj in tem času gradi trden zameetek naše družbe za jutri.

In ravno Inge in njena/naša *Zborovska šola za vrtce* vsako leto znova odgovarja na naša vprašanja »Kako?«. Ta šola nam daje občutek povezanosti in množične predanosti skupnemu cilju, saj se nas vedno zbere najmanj 150 glasbi predanih vzgojiteljev.

In vsako leto, po koncu *Zborovske šole za vrtce*, se vrnem v svoj vrtec z novim elanom. Bom, to bom tudi jaz. Vsako leto znova, opremljena z novimi idejami, pogumom in toplo energijo skupnosti množice vzgojiteljev in strokovnjakov zborovske šole stopim pred nove otroke.

Pred tiste v skupini, pred tiste v vrtčevskem zboru. Z novim elanom in zavestjo, da so otroci pred mano vredni mojega navdušenja in veselja do petja.

Z zavedanjem, da je moja notna pismenost pomanjkljiva in moram zaradi tega delati malo več. Z zavedanjem, da sta moje veselje in navdušenje dovolj obsežni, da zmorem.

Mnogokrat me seveda zanese in med otroki postanem nekdo, ki samo razmišlja, kako bo v naslednji minuti zopet vzbudil pozornost, novo motivacijo in podal

vsebino tako, da ne bodo odtavali v svoj svet naviharnosti.

Takrat je odlično, če imaš ob sebi koga, ki malce glasneje udari po klavirski tipki in te pokliče nazaj v tukaj in zdaj. Ker pa je to v našem vrtcu čisto razkošje, sem začela iskati lasten »Kako?«.

Ne zgodi se namreč vsako leto, da odkriješ otroka, ki mu note predstaviš in jih razume in po dveh mesecih z zvoncek že spremlja vrtčevski zbor pri petju.

Tudi ne naletiš vedno na otroka, ki mu zapoješ in v naslednji ponovitvi pesmi zapoje tako ubrano, da spustiš roke, ki vodijo zbor, in popolnoma začaran poslušas ... Se pa vsak dan srečuješ z otroki, ki želijo peti, ki se s petjem izražajo, ki s petjem usvajajo ritem, dihanje, ki se učijo novih besed in pravilne izgovorjave, ki pojejo zato, da ugodijo meni, mami, lastnemu dobremu počutju. Pa vendar vem, da je otrokov glas, njegovo telo en in edini inštrument, ki ga je treba samo spodbuditi, da zazveni v njemu lastni in edinstveni barvi.

Včasih otroci prepevajo iz lastnega navdiha ali ugodja ali pa zato, ker želijo ugoditi odrasli osebi. Petje je pravzaprav prvo umetniško izražanje dojenčka. Je način komunikacije in sprostitve, je izraz veselja ali žalosti ter drugih čustev in od nekdaj prisotno v vseh kulturah.

Dokazano je, da otroci s petjem bistveno izboljšujejo govor, razumevanje, pomnjenje, motorične in socialne spretnosti, sproščenost telesa, izgubijo strah pred nastopanjem in izpostavljanjem pred skupino, urijo telo v lepo držo.

Petje v malih možganih sproža procese vedno novih nevronskih povezav. Sprosti mnoge zavore. Ko včasih gledam, kako so se otroci sposobni predati, se zdi, da so pesem sama. Nič čudnega, saj se ob petju sproščajo hormoni, ki nas navdajajo z občutki ugodja, miru, sprostitve.

Pri petju v skupini si prisluhnejo, se uglasijo, upoštevajo drug drugega. Naučijo se pravilno vdihniti, zapeti, ujeti ritem, slediti zborovodju, si zapomniti besedilo in pravilno zapeti, pa morda še ploskati ali igrati na male inštrumente.

In otroci ob tem še in še uživajo!

Ker petje omogoča izražanje čustev, se krepi njihova samozavest, spoštovanje, sposobnost za delo v skupini, občutek pripadnosti skupini. Petje v skupini pa ustvarja posebno skupinsko energijo, ki pozitivno in navdihujoče združuje.

In poskusila sem še nekaj drugačnega: predajanje glasbe sem želela združiti z drugo svojo ljubeznijo – z izdelovanjem punčk iz blaga. Vsaka punčka, ki jo zašijem, je ena in edina. Kakor pesem. Vsaka ima en in svoj in sebi lasten značaj. Kot pesem.

In samo otroci imajo to neizmerno moč, da predmete oživijo. Da s punčkami zaplešejo, da zaradi njih govorijo, da jih pogledajo v zašite očke in poslušajo, kako jim govorijo.

Punčke iz blaga, te z ljubeznijo zašite igrače iz znanih, toplih materialov, pomagajo pri izkoriščanju otrokove razvojne značilnosti sugestibilnosti. Omogočajo čustven pristop in pogled na njemu lasten in edinstven razvoj, pogled ne glede na spol ali socialno-kulturno okolje.

Mehka in voljna punčka iz blaga je prav lahko motivacija ter vzbuja dodatno veselje do petja in spoznavanja glasbenih vsebin.

Punčka kot igrača govori univerzalni jezik, tako kot glasba. Tega pa razumejo otroci iz vsega sveta, taki, ki obvladajo naš jezik, in oni, ki ga ne, tisti, ki jim je glasba blizu, in oni, ki so še pravi brundavčki. Otroci, ki živijo v okolju, ki je glasbeno bogato, in oni, ki glasbo slišijo le na radiu in telefonu. Otroci z vzgojnimi in razvojnimi primanjkljaji in nadarjeni otroci.

Punčke šivam zelo dolgo. Prve sem si zašila, ker se že od nekdaj rada igram z njimi. V moji družini je bilo znano, da moraš pogledati k meni, če ne najdeš svojega robčka, ker sem najbrž z njim pokrila kakšno palčko, ki me je tisti trenutek spominjala na punčko. V mnogih letih sem tehniko izdelovanja, šivanja in polnjenja izpopolnila. Materiali niso več zgolj tisti, ki so pri roki, izbiram jih premišljeno in skrbno. Niti dve punčki si med seboj nista enaki. Medtem ko punčka nastaja, zgradi svoj značaj, pogled. Velikokrat si po tem, ko jih končam, premislim in izberem novo oblekico. Včasih se tudi zgodi, da ji moram zamenjati kakšen del telesa, ker ji po značaju ne pristoji.

Vsaka moja punčka ima popek, ker predstavlja vez do mame, in srček. Vsaka ima pegice. Z vsako se navadno ukvarjam kakšnih 40 ur. Vsako izdelujem z mislijo na osebo, ki jo bo dobila, ki mi je izrazila željo, kakšna naj bo ali komu bo podarjena. Ko je končana, je ena in edina oseba. Od vsake se moram posloviti.

Moja priljubljena družba ljudi so odrasli, ki so v sebi ohranili otroka in me prosijo: »Naredi mi rdečelasko, z mnogo barvami in oblekico vseh barv! Naredi mi babico, tako kot sem jaz! Jaz bi imela ‚rokerico‘ in jaz ‚pankija‘! Prosim, zašij mi majhnega fantka, ki bo postal velik košarkar! Naredi mi punčko!«

In kako sem združila svoji dve ljubezni v praksi, v vrtcu, pri delu s predšolskimi otroki? Takole.

Spominjam se dopoldneva, ko smo v vrtcu, ki je postavljen v vaško okolje, prepevali vsi otroci enote. Kar tako, ob spremljavi kitare. »No, kaj bi še? Katero še znate?« Vprašanji, ki malce namigujeta na tekmovanje. Korajžni fantje iz starejše skupine so seveda glasno in strumno na ves glas ubrali: »Kostanjček, zaspanček na veji visi, zavrt ves v lupino prav sladko še spi ...« »Čakajte, čakajte, fantje! Ampak kostanjček še spi! Nežen v mehki lupinici, ovit z dlačicami. Nežno z njim!« Prisluhnili so in najbrž prvič zares pomislili, kaj pripoveduje pesmica, ter poskusili svoj glas umiriti tam, kjer je tako pripovedovalo besedilo, in glasno zapeti le ob besedilu pesmi: »Kostanjček, zaspanček, jesen je, na plan!«

Prinesla sem prvo punčko. Povedala sem jim, da je še zelo majhna, pravzaprav dojenček, ki potrebuje veliko nežnosti in spanja. In da bo njeno spanje bolj mirno, želi, da ji pojemo uspavanke. Zanj smo se naučili celo vrsto uspavank, uspavank s celega sveta, na primer *Spi,*

le spi zdaj, dete moje, Bajuški, baju, Zajček že spi, vrabček že spi, Medvedek ni bolan, medvedek je zaspan.

Pospremili smo jih z najnežnejšimi instrumenti, na primer s citrami, zvončki, ksilofoni.

Ko je vrtčevski zbor stopil pred občinstvo v pižamih in z medvedki v rokah ter zapel uspavanke majceni punčki ... No, saj si lahko mislite. Uspavanke so bile tudi zaradi medvedkov in zaradi punčke zapete tako, da je zaradi njih mirno spala ves čas nastopa.

In med občinstvom, čeprav smo nastopili v telovadnici, ni ves čas nihče niti pisnil.

Vzgojiteljice otrokom kot motivacijo večkrat ponudimo lutke, punčke ali fantke, palčka, zaradi katerega je umivanje zobkov bolj vztrajno in natančno. Pa tistega, ki otroke spremlja

po gozdu in jim pomaga odkrivati ljubezen do narave, pa tistega, ki bere pravljice in se vedno znova navdušuje nad novimi zgodbami.

Eden mojih najljubših fantkov je gotovo Pedenjped. In vsi otroci ga vzljubijo, ker je tak kot oni sami, ker so pesmi o njem zgodbe iz vsakdana otrok.

Zaradi njega je čisto enostavno usvojiti besedilo, ki je včasih pomešano z besedami, katerim otroci še ne vejo pomena, na primer pesem *Pedenjped je več vrtnar, ki razume svojo stvar ...*, *Pedenj srajčka, pedenj hlačke, pedenj čevlji na nogah ...*

Ko punčka s svojo račko pripoveduje zgodbico Ele Peroci *Smetana*, zgodbico o prijateljstvu in deljenju med seboj, ji otroci verjamejo in zaradi nje vedno znova pomislijo, kako se ta trenutek počuti prijatelj. In pripravljeni so ji obljubiti, da bodo zagotovo vedno prijatelji.

Punčka, ki je oblečena v slovensko narodno nošo in ki v svoji obleki ponosno nosi simbole naše domovine, je tista, ki jih prepriča, da se sprehodijo po naši domovi-

ni – ljubki kokoški, ki odkriva lepote in skrite koticke.

Ko pred otroke stopi Mišmaš in pove svojo zgodbo, je kruh slajši in diši drugače, je zopet hrana, ki jo otroci spoštujejo in z veseljem jedo. In drugače gledajo na razne oblike štručk in rezin, ga vohajo in občutijo v ustih, kako je sladek in mehek. In so pripravljeni pogristi ne zgolj mehko sredico, temveč tudi skorjico.

Ob zgodbi, ki jo pripoveduje Mišmaš, otroci razumejo, da je narobe kogarkoli po krivem obdolžiti.

Preprosti zajčki, sešiti iz pisanih nogavičk, čepijo v svoji vreči in čakajo na otroke, da bo vsak odšel z izbranim zajčkom na ležalnik k popoldanskemu počitku in mu zapel: »Zajček že spi, vrabček že spi, tiho potihlo zaprimo oči ...«

Pika Nogavička pa že tako ali tako živi s sposobnostmi, ki bi jih želel imeti vsak otrok.

Pokovček je nastal po likovni predlogi Ivane Žigon kot dopolnitev pobarvanki za učenje v Komenski godbeniški šoli avtorjev Daše in Matije Tavčar. Ob pobarvanki in družabni igri *spomin* Pokovček otroke vodi in seznanja z inštrumenti godbe na pihala. Seveda se je predstavil tudi v naši skupini in otroke popeljal v svet ritma in kasneje inštrumentov. V trenutku, ko se je otrokom predstavil, ko je potoval od enega do drugega otroka, je čudežno oživel.

Sposobnost otrok, da projicirajo v lutko čustva, razmišljanja, doživljanja, ki jih občutijo ali pričakujejo, je neizmerna. Pokovček je takoj z njimi spregovoril, povedal jim je na uho, kaj misli, kaj pričakuje od njih. Povedal jim je, kateri inštrument je namenil njim, kateri

toni so kratki in kateri dolgi, kdaj naj ploskajo in kdaj tlesknejo. In tako pritegnil tudi pozornost nemirne deklice s kratkotrajno pozornostjo. Le kako, da ga slišijo le oni!

Vzgojitelji muco Copatarico vedno znova kličemo na pomoč, ko se pogovarjamo o pospravljanju za seboj, urejenosti svojih stvari, o skrbi za igrače. Najmlajšim sem jo prinesla v igralnico, in vedno znova nas spomni, če kaj pozabimo. Čarovnica Mica pa sedi na najvišji polici in prešteva, koliko čarobnih zvezdic bo vsak dan znova razdelila med otroke, ki so jo razveselili.

Glasbeni oktet v barvah tonov *boomwhackerjev* postavlja tone na ustrezno mesto v notnem črtovju.

Nastal je na željo Godbeniške šole Vogrsko. Na rokah otrok iz glasbene pripravnice bodo barvne lutke dobile imena tonov, ki so zapisana na ruticah, in prav slišim jih, kako se bodo poklicala po imenih ali solmizacijskih zlogih in skupaj zazvenela v ubranem akordu.

V današnjem času, polnem vtisov z vseh strani, močnih vidnih in slušnih dražljajev, nizanja sličic in tonov v hitrem, glasnem, marketinško dobro premišljenem nizanju intenzivnih dražljajev, je delo vzgojitelja predšolskih otrok, ki mora vsemu temu konkurirati s preprostimi vtisi, da vzbudi otrokovo pozornost, zahtevno.

Po drugi strani me vedno znova poboža, ko vidim, kaj vse so otroci še vedno pripravljeni narediti za en sam bombon, eno zvezdico, ki jo podari čarovnica Mica, za to, da danes jaz nesem palčka v gozd ali da bo punčka ležala na mojem ležalniku. Zahtevnim izzivom še vedno uspeva kljubovati naša vzgojiteljska, že pregovorna iznajdljivost. Vedno znova se zatekamo h glasbi, naravi, lutki.

Verjamem v petje, verjamem v moč glasbe, verjamem v lepote, ki jih ustvarijo narava in človeška domišljija, človekove spretnosti roke. Verjamem, da je treba otroke obdati z zvoki in tišino in lepimi stvarmi, da bo njihova mala osebnost sposobna videti, čutiti, čustvovati. Verjamem, da lep svet pomaga ustvarjati lepe ljudi in prijazne odnose. Verjamem, da je vredno majhne otroke obdati z najlepšim, kar imamo, da bodo potem, ko bodo zrasli, tako polni lepote, da bo v njih zmanjkalo prostora za grdo in slabo.

Torej obdajte otroke in seveda tudi sebe z lepimi stvarmi. Pojte in nikoli ne prenehajte peti! Ne bodite prestrogi, ne izbirajte pesmi, ki niso napisane za otroke ali vam preprosto niso všeč. Če se ne spomnite, kaj bi peli, zapojte ljudske ali tiste, ki ste jih sami peli v vrtcu. In pojte otrokom uspavanke!

Ne skrbite, ali bo vsaka nota na svojem mestu, samo pojte, pojte, pojte!

Veselite se stvari, ki vam polepšajo dan, pa čeprav so to samo lepa majčka, čipkaste spodnje hlačke ali objem s punčko iz blaga. Verjamem v vse, kar nam pomaga, da smo boljši ali da nam je boljše.

Jaz si pomagam z glasbo in svojimi punčkami!